

Az „A” kád párolgásának változása betelepített makrofiták és üledék (iszap) jelenlétében

Simon Brigitta¹, Soós Gábor¹, Anda Angéla¹, Kucserka Tamás¹

¹ Pannon Egyetem, Georgikon Kar, Meteorológia és Vízgazdálkodás Tanszék

Bevezetés és célkitűzések

- A párolgás a vízkörforgás egyik legjelentősebb kiadási tagja, meglehetősen nehezen meghatározható, így vízgazdálkodási szempontból kiemelkedően fontos annak vizsgálata.
- Megfigyelésünk célja a vízben lévő makrovegetáció párolgásra gyakorolt hatásának detektálása volt.
- Emellett a meteorológiai elemek közül a leggyakrabban elérhető változókkal való kapcsolatokat próbáltuk feltárni (léghőmérséklet, csapadék, szél).
- Vizsgálataink eredménye lehetővé teszi a korábbiaknál pontosabb tó párolgás becslést, mivel a természetben „tisztá” víz, amellyel az „A” kádat feltöltjük, nincsen.

Anyag és módszer

Az „A” kádakban három kezelés került beállításra a keszthelyi Pannon Egyetem Georgikon Karának Agrometeorológiai Kutatóállomásán (NY 17°15', É 46°47', 143 m) 2014, 2015 és 2016 tenyészidőszakában:

- standard „A”kád tiszta vízzel (kontroll, C),
- iszappal borított fenekű (S),
- iszappal és vízi növényzettel betelepített (P_s) „A” kádak

A P_s kádba telepített 3 hínárfaj a *Myriophyllum spicatum*, *Potamogeton perfoliatus*, *Najas marina*, melyek a legelterjedtebbek a Keszthelyi-öbölben.

A hagyományos párolgásmérő „A” kád párolgása mellett Shuttleworth-féle evaporációt (E_0) és Penman-Monteith referencia evapotranspirációját (ET_0) is meghatároztuk.

A napi adatokból kiszámítottuk a növénykonstansokat (K_{ap} és K_{as}).

A meteorológiai elemeket (csapadékmennyiség, szélsébség, hőmérséklet) a helyszínen elhelyezkedő QLC-50 típusú automata mérő-állomás mérései alapján regisztráltuk.

A havi csapadékösszeg és a havi átlaghőmérséklet korrigált hányadosából előállítottuk a Thornthwaite-féle meteorológiai indexet (TI).

A kádak feletti napsugárzás mérése KIPP&ZONEN CMA11 típusú műszerrel történt.

$$ET_0 = \frac{0.408 \Delta (R_n - G) + \gamma \frac{900}{T + 273} u (e_s - e_a)}{\Delta + \gamma \Delta (1 + 0.34 u)}$$

$$E_c = \frac{m R_p + \gamma * 6.43 (1 + 0.536 * u_s) \delta_s}{\lambda_v (m + \gamma)}$$

$$TI = 1.65 P \cdot T_a + 12.2 \cdot T_a^2$$

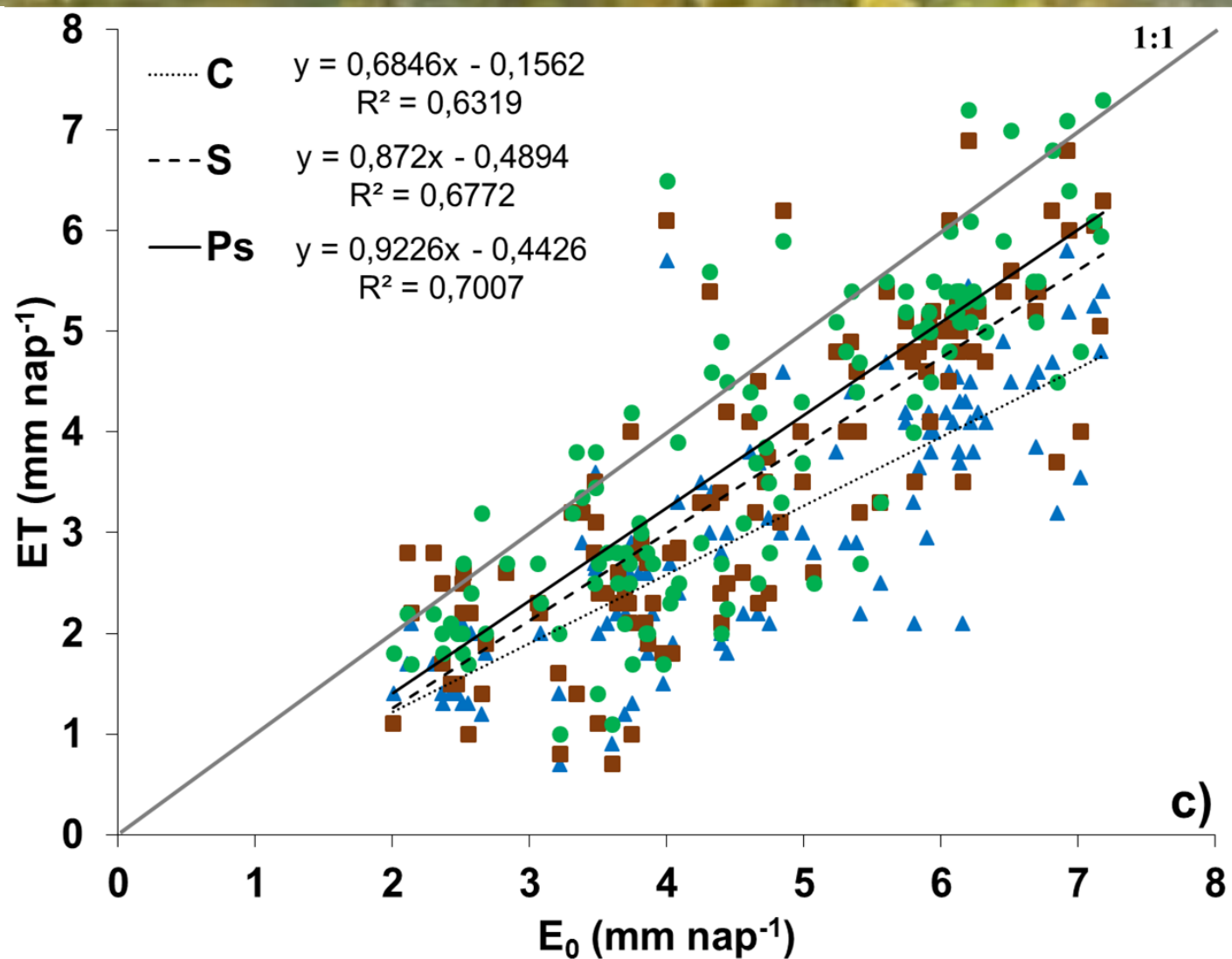
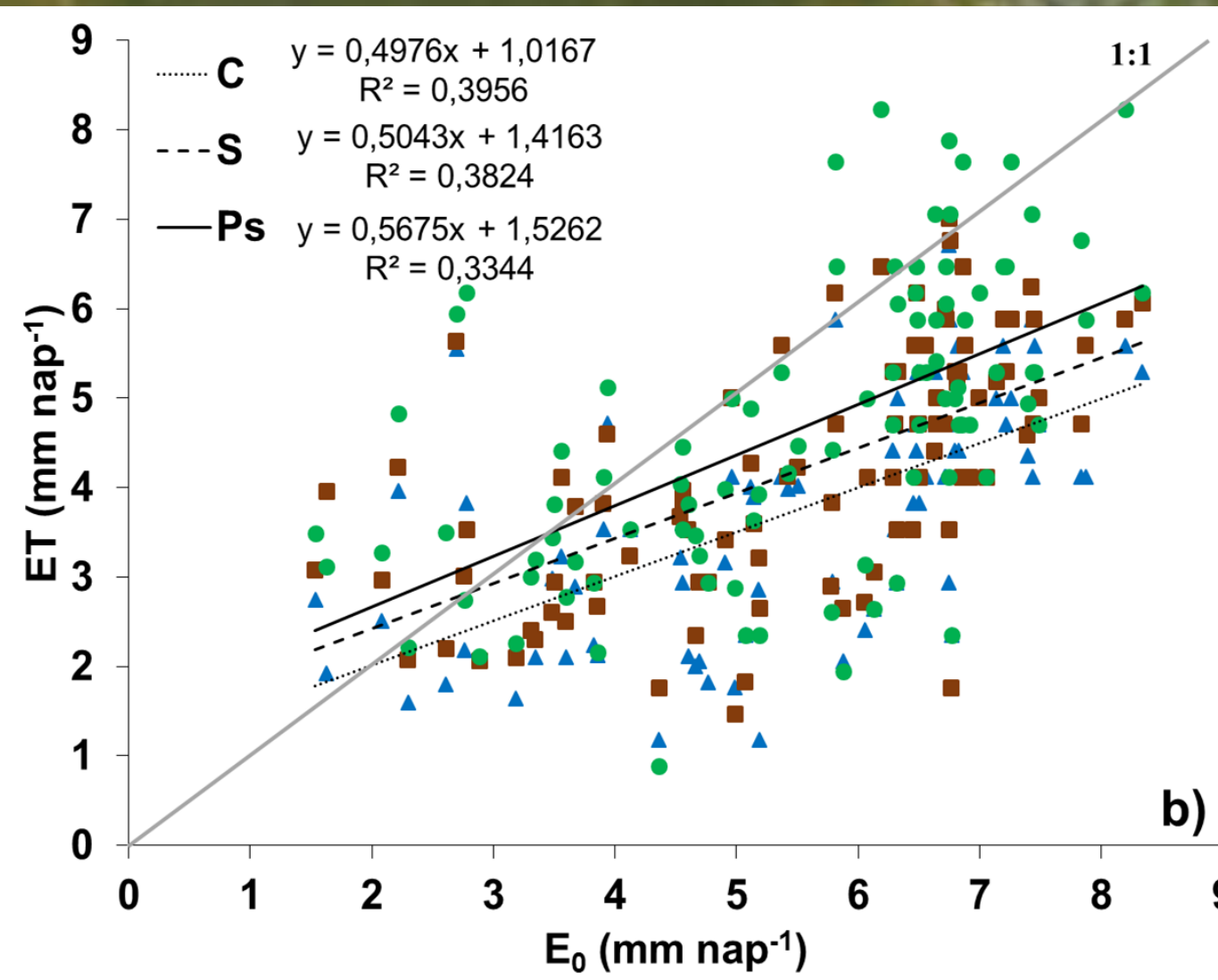
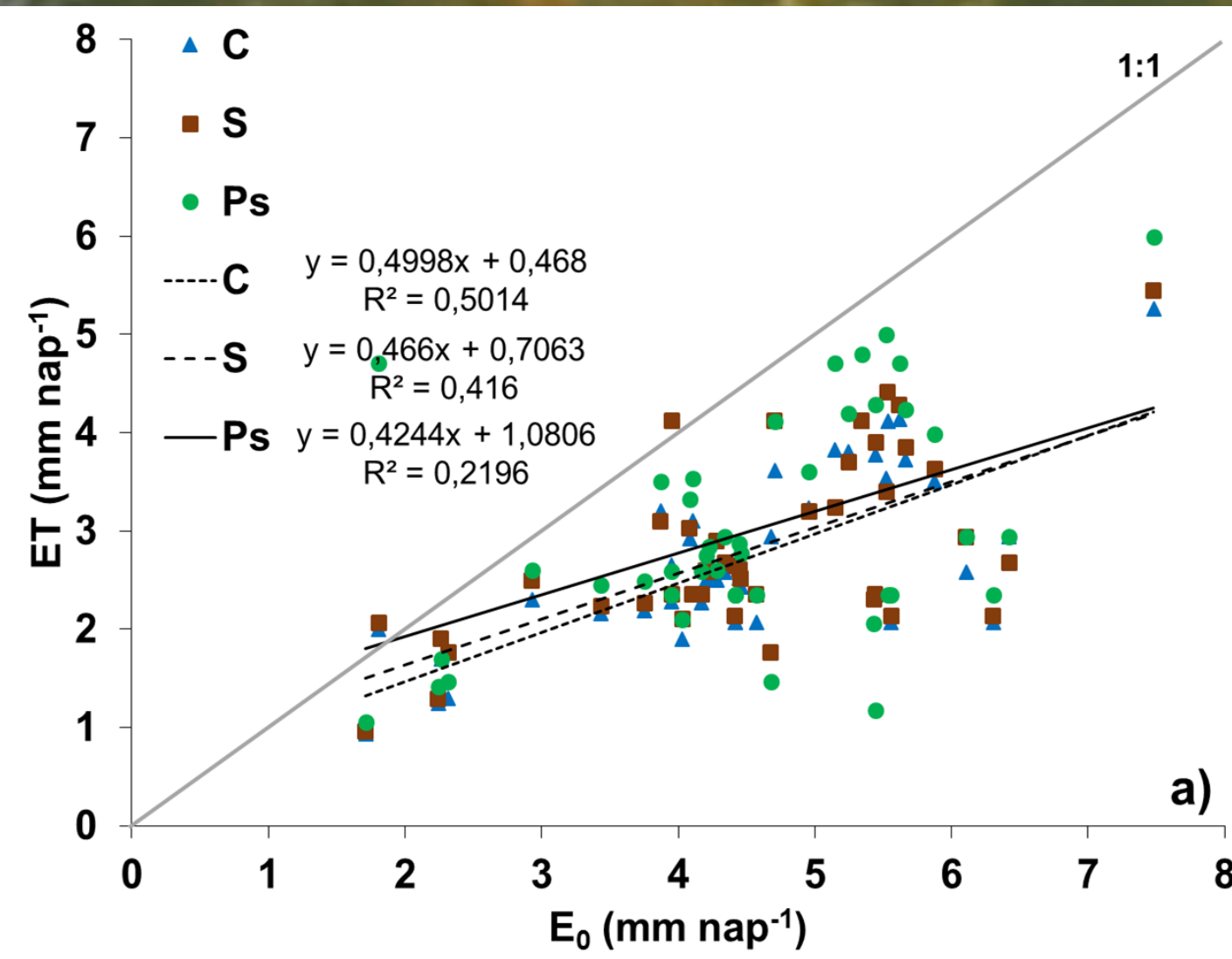
$$K_{ap} = \frac{E_{ps}}{E_p}$$

$$K_{as} = \frac{E_s}{E_p}$$

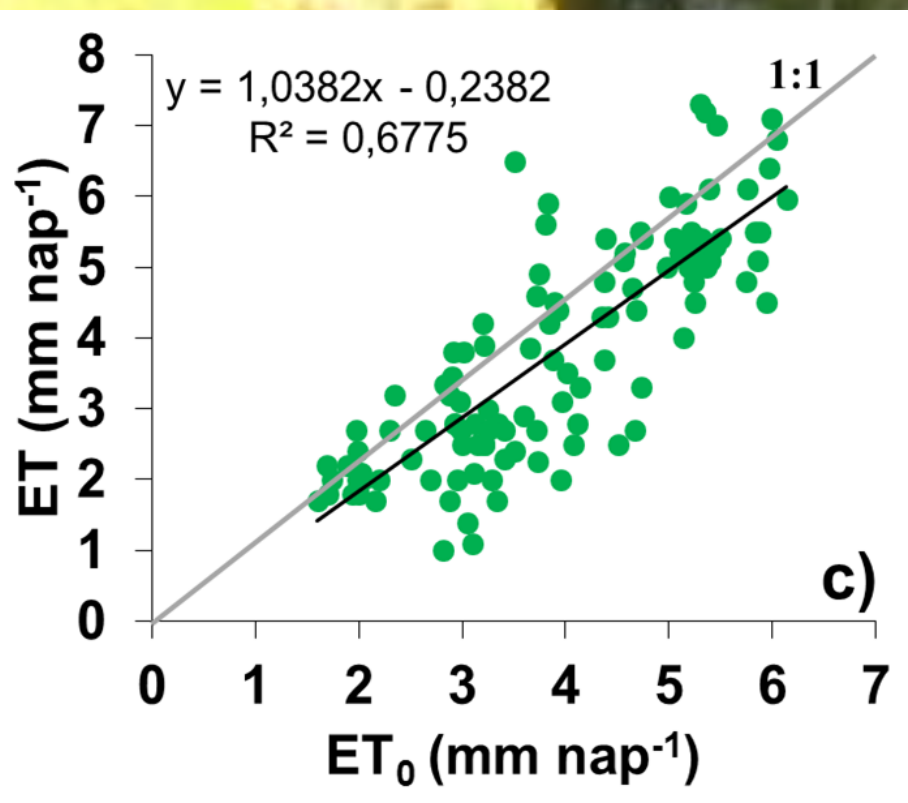
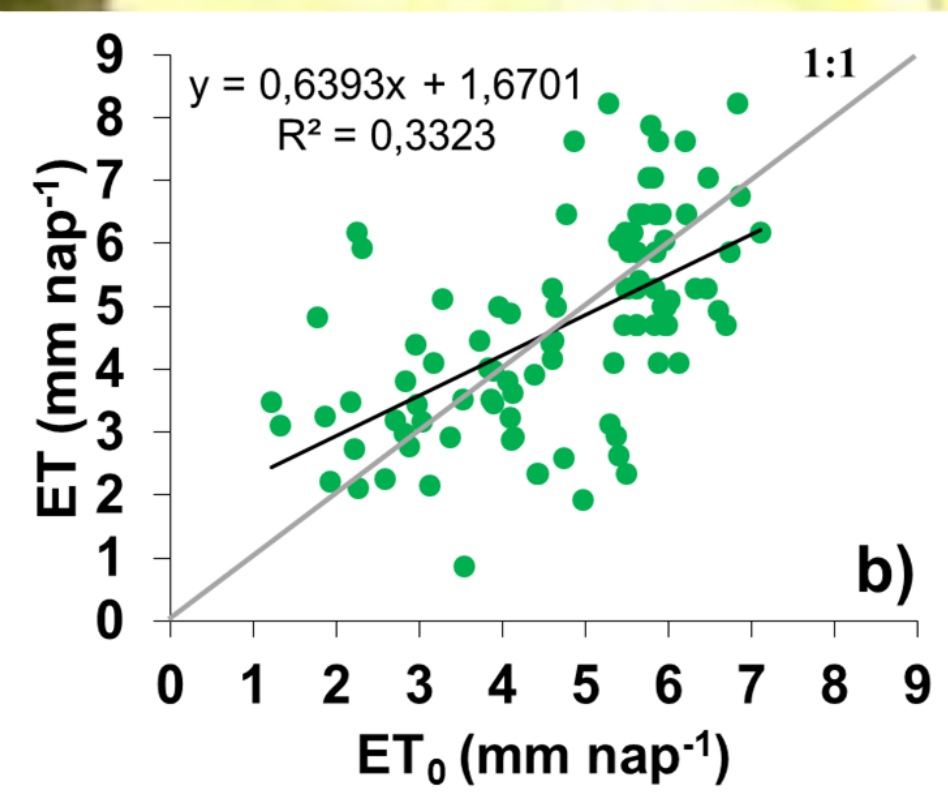
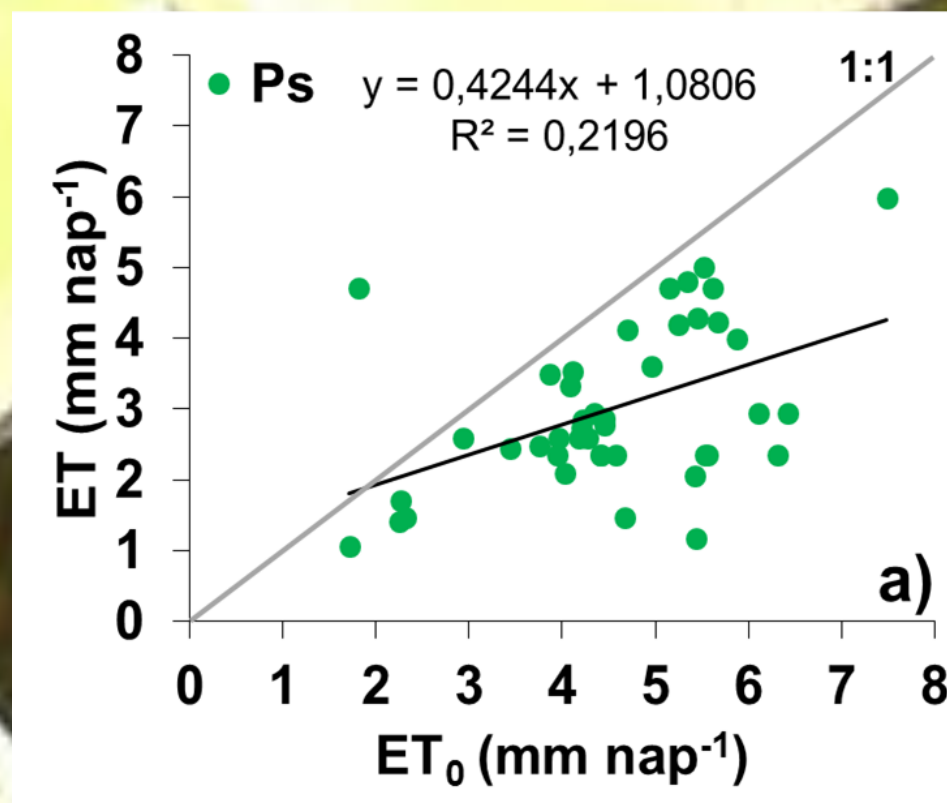

Eredmények és értékelésük

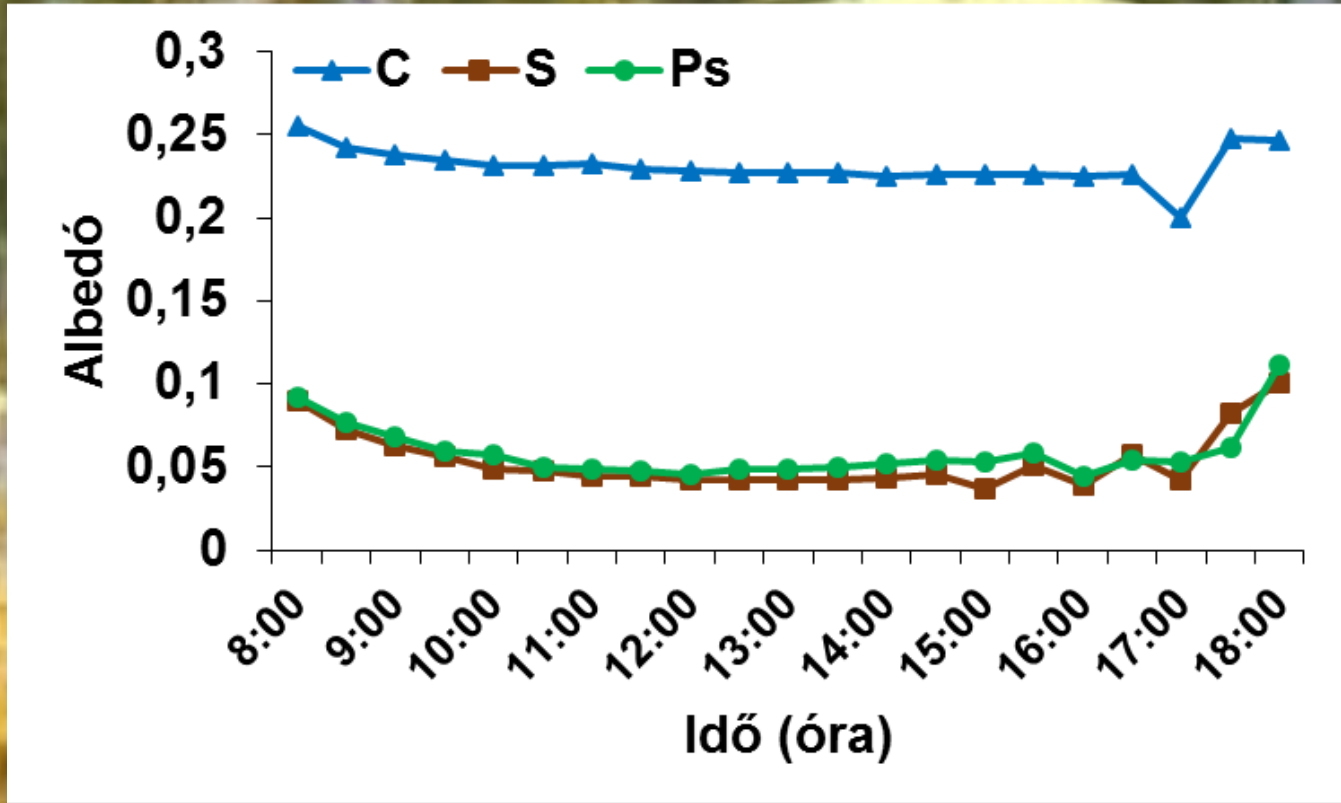
- A Thornthwaite-féle index szerint a 2014-es vizsgálati időszakunk hideg-nedves, a 2015-ös meleg-száraz, a 2016-os pedig normál időjárású volt.
- 2014-ben a napi átlagos párolgások értéke $2,75 \pm 0,89$, $2,83 \pm 0,91$ és $3,06 \pm 1,14$ mm nap⁻¹ volt a C, az S és a P_s kezeléseknél. A növénykonstansok alakulása ebben az időszakban K_{ap} $1,09 \pm 0,22$ és K_{as} $1,04 \pm 0,14$.
- A 2015-ös szezonban magasabb napi átlagos párolgásokat detektáltunk; $3,76 \pm 1,3$, $4,19 \pm 1,34$ és $4,65 \pm 1,52$ mm nap⁻¹ a C, S és a P_s kezelésekből. A növénykonstansok értékei K_{ap} $1,26 \pm 0,23$ és K_{as} $1,15 \pm 0,04$.
- 2016-ban ezek az értékek $3,03 \pm 1,23$ mm nap⁻¹, $3,5 \pm 1,51$ mm nap⁻¹ és $3,85 \pm 1,58$ mm nap⁻¹ alakultak a C, az S és a P_s kezelésekre. A növénykonstansok tekintetében K_{ap} $1,30 \pm 0,30$ és K_{as} $1,18 \pm 0,22$.
- A számított E_0 túlbecsülte a hínár mért párolgását. ET_0 közelítette meg legjobban a hínáros kezelésnél mért párolgást 2016-ban.

Az „A” kádakban mért tényleges párolgási adatok és ET_0 kapcsolata a) 2014-es vizsgálati időszakban b) 2015-ös vizsgálati időszakban c) 2016-os vizsgálati időszakban

Az P_s kezeléseknél mért tényleges párolgási adatok és E_0 kapcsolata a) 2014-es vizsgálati időszakban b) 2015-ös vizsgálati időszakban c) 2016-os vizsgálati időszakban

Az albedó napi menete a különböző kezelésekre hatására

Csapadék (mm) Párolgás (mm) Csapadék - párolgás (mm)			
Vízmerleg (C)			
2014	208	117	91
2015	187	361	-174
2016	329	363	-35
Vízmerleg (P_s)			
2014	208	122	86
2015	187	417	-230
2016	329	462	-133

Az egyszerűsített vízmerleg alakulása a különböző kezelésekre hatására 2014-ben, 2015-ben és 2016-ban

Összefoglalás

- A mért meteorológiai elemek hatással voltak a párolgásra, de csak több változó figyelembe vételével kaphatunk teljes képet.
- A különböző kezelésekre hatására megváltozott a párolgás mértéke, szignifikáns különbséget azonban csak a hínárral telepített kád esetében tapasztaltunk ($P < 0,05$).
- A kísérlet után módosított párolgás értékek esetében a vízmerleg számítások magasabb értékeket mutattak a gyakorlatban elterjedt tiszta vízzel töltött párolgásmérő „A” káddal végzettéknél.